Lausunto

Tampereen kaupunki | 25.10.2021 | TRE:7314/2021

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntönne 20.10.2021 (asiantuntijalausunto)

HE 167/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Tampereen kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevasta lainsäädännöstä.

Uudistuksen tavoitteena on muuttaa Suomessa muiden Pohjoismaiden tavoin työvoimapolitiikan suuntaa passiivisesta aktiiviseen ja kohdentaa palveluita nykyistä tehokkaammin. Yksilöllisten työvoimapalveluiden edellytys on, että niiden toteuttamiseen on riittävät resurssit. Suomi on ollut tässä muita Pohjoismaita jäljessä. Hallituksen tavoitteet uudistaa työttömien palveluita, vahvistaa palveluja työttömyyden alussa ja nostaa rahoituksen määrää lähemmäksi pohjoismaista tasoa ovat oikeansuuntaisia ja kannatettavia. Kannatettavaa on myös vahvistaa työnhakijoiden omaa vastuuta työnhausta, korostaa työnvälitystä sekä uudistaa työttömyysturvajärjestelmää. Työnhakijoiden työnvälityksen tehostamisella ja vastuun vahvistamisella voi olla myös positiivisia vaikutuksia harmaan talouden kitkemiseksi. Arvailun varaan jää toisaalta yritysten ja työnantajien suhtautuminen lisääntyviin, ei aina niin tarkoituksenmukaisiin työhakemuksiin.

Tampereen kaupunki katsoo kuitenkin, että esitetty työnhakijan palveluprosessi on lainsäädännöllisesti liian tiukasti määritelty ja hallituksen esityksen mukaisen toiminnan resurssointi on aivan liian riittämätöntä aiheuttaen merkittäviä lisäkuluja mm. kokeilukunnille sitoen työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen mahdollisuuksia toimia kokeilulain tavoitteiden mukaisesti. Kustannuksia ja toimeenpanoon liittyviä haasteita tulee aiheutumaan myös vuonna 2023 toimintansa käynnistäville hyvinvointialueille, joita muutos koskettaa erityisesti yhdessä kuntakokeilualueiden ja TE-toimistojen kanssa rakennettavien erittäin tiiviiden asiakaspalveluprosessien osalta, mm. yhteisiin asiakassuunnitelmiin liittyen (aktivointisuunnitelmat, monialaisten palvelujen asiakkuussuunnitelmat, kotouttamissuunnitelmat). Lisäksi työttömyysturvan sanktioihin liittyvät uudistukset saattavat aiheuttaa sen, että yhä useampi työnhakija putoaa kokonaan toimeentulotuen varaan.

Hallituksen esitys keskittyy liiallisesti yksityiskohtaiseen sääntelyyn, mitattavuuteen, määrään ja määrän tavoitteluun laadun ja vaikuttavuuden sijaan. Lain tiukka määrämuotoisuus ja hyvin yksityiskohtaiset määrittelyt eivät ota huomioon asiakkaiden tilanteiden yksilöllisyyttä, monimuotoisuutta, eivätkä jätä asiakaspalveluhenkilöstölle tarvittavaa joustovaraa toiminnassa.

Yksityiskohtaisen sääntelyn sijaan pitäisi panostaa työttömien yksilölliseen palveluun. Toimintamallilla ei saa olla ei-toivottuja sivuvaikutuksia, sen tulee olla toimiva sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä ja sen tulee toimia myös erilaisissa muuttuvissa olosuhteissa mm. muuttuvissa työmarkkinatilanteissa.

Tampereen kaupunki arvioi, että työttömien työnhakijoiden palvelutapaamiset yli kolminkertaistuisivat esitetyn lainsäädännön myötä nykyisestä. Tampereen kaupunki perustaa näkemyksensä tämänhetkisen työmarkkinatilanteen tilastodataan nykylainsäädännön puitteissa toteutuneista kuntakokeilun tapaamismääristä ja siihen, miten hallituksen esitysluonnoksen mukainen uusi palveluprosessi vaikuttaisi lakisääteisten tapaamisten määrään. Lain toimeenpanoon liittyvä henkilöstömäärä ei tulisi riittämään lain asianmukaiseen toimeenpanoon, vaikka kaupunki sitoisi siihen koko kuntakokeilussa mukana olevan oman työllisyyspalvelujen asiakaspalveluhenkilöstöresurssinsa valtion resurssien lisäksi. Uudistuksen tai kuntakokeilun tarkoitus ei ole vyöryttää kuluja kunnille, mutta näin tulee tapahtumaan, jos uudistus toteutuu esitetyn kaltaisena. Uudistus sitoisi

kokeilukuntien työllisyyteen varatut varat uudistuksen toimeenpanoon ja toisi kunnille uusia lakisääteisiä velvoitteita samalla vyöryttäen kunnille uusia, merkittäviä kuluja, joihin kunnat eivät ole varautuneet ja joita kunnilta ei ole edellytetty kuntakokeiluin hakeutumisen yhteydessä.

Uudistus on ristiriidassa työllisyyden edistämisen kuntakokeiluista annetun lain ja siihen liittyvän hallituksen esityksen tavoitteisiin nähden sekä siihen vaatimukseen kuntien kuntakokeilujen resurssoinnista, joka on kokeiluihin hakuvaiheessa kunnille määritelty. Kuntakokeilualueille määritelty kuntien omarahoitusosuus ei tule yhdessä valtion resurssoinnin kanssa riittämään lain toimeenpanoon ja samalla se vaikeuttaa kokeilualueiden mahdollisuuksia kokeilla muita, tehokkaimpia asiakaspalvelumalleja työllisyyden edistämiseksi. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin lainsäädäntöuudistuksen edetessä valtion tulee kompensoida täysimääräisesti kokeilukunnille se lisäpanostus, jonka voimaan tulevan lainsäädännön toimeenpano edellyttää.

Resurssilaskelmissa on otettava asiakasmäärien lisäksi huomioon lyhyen aikaa työttömäksi jäävien henkilöiden massiivinen rotaatio erityisesti suurissa kaupungeissa. Asiakasjoukko on alati vaihtuva, kun ensimmäisen kolmen kuukauden aikana työllistyy yli puolet työnhakunsa käynnistäneistä työnhakijoista. Lisäksi on huomioitava, että jokaisen asiakastapaamisen yhteydessä asiakaspalveluhenkilöstö tekee päätöksiä, työllisyyssuunnitelmaa täydentäviä dokumentteja, selvityspyyntöjä, lausuntoja yms., jotka lisäävät resurssitarvetta tapaamisten järjestämisen ohella. Myös erityisryhmät, kuten maahanmuuttajataustaiset luku- ja kirjoitustaidottomat, vaikeammin työllistyvät jne. vaativat vielä tiheämmän tapaamissyklin muihin ryhmiin verrattuna, mikä lisää resurssitarvetta entisestään. Lisäksi kuntakokeilualueilla ei ole mahdollisuutta asiakkaiden oman sähköisen palvelutarvearvion laatimiseen, se on kokeilukunnilta evätty.

Edellä todetun perusteella Tampereen kaupunki pitää täysin riittämättömänä esitettyä henkilöstöresurssia toteuttamaan TE-palveluita uuden lain edellyttämällä tavalla. Työntekijäresurssi tulisi Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan vähintään kolminkertaistaa, ja lisäksi vaikutuksia on myös tilatarpeisiin ja työnhakija-asiakkaille tarkoitettujen palvelujen hankintaan.

Merkittävä ongelma on myös se, että työllistymistä edistävien palveluiden (valtion työllisyysmäärärahat) käytön kasvuun ei ole varattu määrärahoja, vaikka työnhakijoiden tiiviimmällä kohtaamisella on tarkoitus tehostaa työhön ja palveluihin ohjautumista. Nykyinen ostopalveluvolyymi ei ole riittävä esitetyssä uudessa mallissa eikä yksityisten palveluntuottajien tai esimerkiksi koulutuksenjärjestäjien käyttöä palvelujen tuottamiseen saisi tarpeettomasti rajata. Uuden palvelumallin toteuttamiseen osoitetun henkilöstöresurssin riittämättömyyttä korostaa TE-hallinnon jo olemassa oleva kokeilukuntiin siirtynyt palveluvelka. Lisäksi uudistus tuo taloudellista painetta kuntiin järjestää viimesijaista työllistymistä edistävää palvelua, kuntouttavaa työtoimintaa työnhakijoille. Tämä paine siirtyy hyvinvointialueille vuonna 2023.

Uudistuksen toteuttaminen puutteellisilla henkilöstöresursseilla vaarantaa koko sen tavoitteet, kun asiakkaiden saaman palvelun laatu käytännössä heikkenisi. Riittämätön resursointi huonontaisi myös asiakaspalveluhenkilöstön työhyvinvointia ja työhön sitoutumista.

Esitetty palvelumalli lisää hallintoa ja työttömyysturvan toimeenpanojärjestelmän monimutkaisuutta. Esitetty malli edellyttää nopeaa asiakasta koskevien tietojen siirtoa, ja tunnistettavissa on riski sille, että mallin edellyttämät muutokset tietojärjestelmiin ja niiden integraatioon eivät valmistu ennen suunniteltua lain voimaantuloa. Hallinnollisten rasitteiden mittaamiseksi olisi arvioitava, millaisia ja miten työllistäviä nämä hallinnolliset vaikutukset ovat ja miten niiden toteuttaminen on suunniteltu järjestettävän.

Uudistuksen vaikutuksia tulevaan TE-palvelut 2024 -uudistukseen tai yhdyspintatyöhön uusien hyvinvointialueiden kanssa ei ole arvioitu. Osa työnhakijoiden työllistymissuunnitelmia korvaavista suunnitelmista laaditaan jatkossa hyvinvointialueen asiantuntijoiden kanssa yhdessä (aktivointisuunnitelmat, monialainen suunnitelma ja kotoutumissuunnitelma). Hallituksen esitys ei ota kantaa siihen, miten tämä kokonaisuus resursoidaan em. uudistusten toteutuessa.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esitys rahoituksen kasvattamisesta on oikeansuuntainen, mutta riittämätön.

Uudistuksesta aiheutuvat kuntien kulut kuntakokeilualueilla ja TE-palvelut 2024 -uudistuksessa on kompensoitava täysimääräisesti (henkilöstö, tilat, palvelut). Resursseja mitoitettaessa ja jaettaessa on huomioitava myös asiakkaiden ja kokeilukuntien todelliset mahdollisuudet digitaalisten palvelujen käyttöön (esim. luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat jne.) Lisäresurssien jako on tehtävä oikeudenmukaisesti kuntakokeilualueiden ja TE-toimistojen kesken. Uudistuksesta aiheutuvia kuluja tai tehtäviä ei pidä vyöryttää kuntien maksettavaksi.

Hyvinvointialueiden vastuut ja resurssointi uudistuksen toimeenpanon osalta on selvitettävä ja huomioitava (aktivointisuunnitelmat, monialaiset suunnitelmat ja kotouttamissuunnitelmat).

Kun asiakasta kohdataan seitsemän kertaa kolmen kuukauden aikana, on hyvin todennäköistä, että hänelle tarjotaan myös hänen palvelutarpeensa mukaisia työllisyyttä edistäviä palveluita. Esitys ei huomioi lainkaan palveluiden kysynnän kasvua ja tarvittavia lisäresursseja. Näihin työllisyyttä edistäviin palveluihin ei ole varattu esityksen mukaan yhtään määrärahaa. Palveluihin ohjaaminen korostuu erityisesti kuntakokeilualueilla, joihin on ohjattu asiakkaita, joiden polku avoimille työmarkkinoille on usein pitkä.

Uudistus on muutoksena suuri ja sen vaikutus asiakaspalvelussa näkyy myös lisääntyvänä neuvontatarpeena mm. asiakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista, työttömyysturvajärjestelmän muutoksista ja työnhakuvelvoitteista.

Esityksen vaikutukset viranomaisten toimintaan

Hallituksen esitys keskittyy nimenomaan työttömien henkilöasiakkaiden työnhakuun ja heidän ohjaamiseen palvelutarpeen mukaisiin palveluihin tapaamalla heitä kahden viikon välein. Tätä tarkoitusta varten palkattaisiin 1200 htv:ä lisää. Vuonna 2019 työ- ja elinkeinotoimistoissa on henkilöasiakaspalveluun kohdistunut 2080 henkilötyövuotta. Jatkossa esityksen mukaan henkilöasiakkaiden palveluihin kohdistuisi noin 2 870 htv:ä. Esityksestä ei käy ilmi mihin loput noin 410 henkilötyövuotta kohdistuisivat.

Esityksen mukaan alkuhaastatteluja järjestettäisiin jatkossa noin 220 000 - 330 000 kappaletta vuodessa ja ne tulisi järjestää paikan päällä työ- ja elinkeinotoimistossa tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana

olevan kunnan tiloissa. Lisäksi pääsääntöisesti paikan päällä järjestettäviä tapaamisia tulisi jatkossa järjestää 1 768 000 tapaamista nykyisten 222 000 tapaamisen sijaan. Tämä tarkoittaa niin henkilöstöön kuin asiakaspalveluun tarvittaviin lisätiloihin kohdentuvia merkittäviä tilakustannuksia, joita esityksessä ei ole otettu huomioon. Riskinä on, että näitä kuluja tullaan vyöryttämään kokeilukunnille ja tätä ei voida kunnissa hyväksyä.

Hallituksen esityksessä esitetty työnhakijan palveluprosessi edellyttää henkilöstöltä osittain nykyistä poikkeavaa osaamista. Yhtenä haasteena on näin suuren henkilöstömäärän rekrytointi ja kouluttaminen. ICT-panostuksiin tarvittavaa määrärahaa ei ole huomioitu esityksessä.

Työttömyysturvan ja työttömyysturvaseuraamuksien määrän arvioidaan kasvavan, mutta esityksessä ei osata arvioida kuinka paljon. Työttömyysturva on monille asiakkaille ainoa toimeentulo, joten asiakkaan toimeentulon turvaamiseksi nämä resurssit tulee turvata. Uudistukseen tulee liittymään paljon asiakaspalvelussa olevaa neuvonnan tarvetta. Tämä tulisi huomioida resursseissa.

Hallitusohjelmassa mainitaan, että työnhakijoiden henkilökohtaisen palvelun resurssit turvataan. Esityksen mukaan yhtä henkilöasiakkaiden palvelutyötä tekevää työ- ja elinkeinotoimiston virkamiestä kohti olisi jatkossa arviolta noin 185 työnhakijaa (vuonna 2019 arviolta noin 254). On selvää, etteivät resurssit tule riittämään esityksessä edellytettyyn palvelumalliin.

Esityksen vaikutukset työllisyyteen

Esityksen mukainen jäykäksi säädelty palveluprosessi ja sen riittämätön resursointi ei mahdollista asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen perehtymistä ja sitä tukevien ratkaisujen hakemista. Palvelumallin esikuvana toimineissa pohjoismaisissa työvoimapalvelumalleissa yksittäisen virkailijan vastuulla oleva asiakasmäärä on ollut pienempi kuin, mitä esityksen mukainen lisäresurssin mahdollistaisi. Ennakoidut työllisyysvaikutukset eivät toteudu, mikäli työnhakija-asiakkaan palvelua ei resursoida riittävästi ja palvelusta muodostuu kaavamainen prosessi, josta yksilöllisyys puuttuu.

Esityksessä todetaan, että vaikutukset työllisyyteen tarkentuvat valmistelun kuluessa.

Työnhakukeskustelut ja täydentävät työnhakukeskustelut: Esityksessä esitetyn empiiristen tutkimuksien mukaan vaikutusten arvioinnin ongelmana on, että haastattelujen tehoon kytkeytyy muun muassa työtarjouksiin ja monitorointiin liittyviä tekijöitä. Lisäksi evidenssi myöhemmin työnhaun aikana järjestettävien työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen osalta on heikompaa.

Määrällinen työnhakuvelvollisuus: Huomioiden hallituksen esityksessä mainittujen Borlandin ja Tsengin, Cheungin ym. sekä Arnin ja Schiprowskin tutkimusten tulokset, on todennäköistä, että esitetyllä tavalla toteutettava määrällinen työnhakuvelvollisuus olisi vaikutuksiltaan vähäinen.

Esityksessä esitetyistä empiirissä tutkimuksissa todetaan, ettei hallituksen esityksen toteutustapa ole vaikuttavin, tehokkain ja taloudellisin tapa järjestää pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukainen palvelu eli työttömien työnhaun tukeminen ja ohjaaminen yksilölliseen palvelutarpeen mukaisiin palveluihin tapaamalla työtöntä laissa asetetuin määräajoin ja asettamalla määrällinen työnhakuvelvollisuus.

Esityksen muut vaikutukset

Lain ohjausvaikutusta arvioitaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten laille asetetut vaikuttavuutta koskevat tavoitteet selvästi jo lähtökohtaisesti alimitoitetun ja riittämättömän lisäresurssin puitteissa tulevat mahdollisesti toteutumaan.

Sivu 6 *“Elyn ja KEHAn tekemän julkaisettoman selvityksen mukaan kuusi kuukautta aiemmin työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneiden oma arvio palvelutarpeesta vastasi kuitenkin noin 85 %:n todennäköisyydellä tilannetta seuranta-ajankohtana.”*

Sivu 27 *Työ- ja elinkeinoministeriön Työnvälitystilaston mukaan vuonna 2019 noin 27 prosenttia työnhakunsa aloittaneista henkilöistä päätti työnhakunsa kolmen kuukauden kuluessa sen vuoksi, että työnhakija löysi työtä avoimilta työmarkkinoilta. Esimerkinomaisesti voidaan arvioida, että näille työnhakijoille järjestettäisiin ennen työllistymistä keskimäärin 2,5 täydentävää työnhakukeskustelua. Yli kolme kuukautta työnhakijana oleville järjestettäisiin viisi täydentävää työnhakukeskustelua sekä kolmen*

kuukauden kohdalle sijoittuva tiiviin palvelujakson päättävä työnhakukeskustelu.

Sivu 46 *Huomioiden hallituksen esityksissä esitettyjen useiden tutkimusten tuloksien perusteella, "että esitetyllä tavalla toteutettava määrällinen työnhakuvelvollisuus olisi vaikutuksiltaan vähäinen."* Samassa kappaleessa todetaan myös, että *"Määrällisen työnhakuvelvollisuuden tarkoitus ei kuitenkaan ole ainoastaan asettaa työnhakuun liittyviä tavoitteita, vaan myös tukea työttömyysetuuden vastikkeellisuutta eli seuraamus- ja monitorointijärjestelmää."*

Kannattaako rakentaa mekaanista järjestelmää, jos jo etukäteen tiedetään, että vaikutukset ovat vähäisiä? Vaikuttavampaan lopputulokseen päästään, kun kohdennetaan resurssit palvelemaan niitä asiakkaita, joiden kohdalla arvioidaan, että työllistyminen ei tule tapahtumaan lähikuukausina ja huomioidaan myös asiakkaiden oma näkemys palvelutarpeista.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisen keskeisenä lähtökohtana on, että palveluiden käytön tulisi perustua henkilön yksilölliseen palvelutarpeeseen, jonka työ- ja elinkeinotoimisto ja asiakas yhdessä arvioivat. Jokaiselle työnhakijalle tarjottava alkuhaastattelu on keskeinen palvelu, jossa asiakkaan yksilöllinen palvelutarve selvitetään. Palvelutarpeen perusteella ja työ- ja elinkeinotoimiston harkinnan mukaan työnhakijalle tulisi tarjota hänen yksilölliseen palvelutarpeeseen vastaavia palveluja ja henkilökohtaisia kohtaamisia.

Esityksen vaikutukset työnhakijan palveluprosessiin

Hallituksen esityksen mukainen palveluprosessimalli on liian suoraviivainen, eikä se ota riittävällä tavalla huomioon asiakkaiden yksilöllisiä tilanteita ja työnhaun tarvitsemaa palveluprosessin joustoa. Esitys on ristiriidassa työllisyyden kuntakokeilujen ja työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirron tavoitteiden kanssa (TE-palvelut 2024), joihin kuuluu entistä yksilöllisempien ja vaikuttavampien työvoimapalvelujen kehittäminen.

Esimerkkinä työnhakijoiden yksilöllisistä tilanteista, keikkatyöläisillä ja nuorilla korostuu katkonainen työnhaku (erityisesti isoissa kaupungeissa työnhaun käynnistämisen rotaatio on todella mittavaa työmarkkinoiden toimintalogiikasta johtuen), mutta tuen tarve voi kuitenkin olla hyvin

alhainen. Esimerkiksi ylioppilaille järjestettäisiin esitetyssä mallissa kesä-heinä-elokuun aikana seitsemän erilaista tapaamista ja keskustelua, vaikka suurin osa ylioppilaista saa kesän aikana tiedon jatko-opintopaikastaan ja aloittaa opinnot elo-syyskuussa. Voimavaroja suunnataan epätarkoituksenmukaiseen toimintaan.

Asiakaspalveluhenkilöstö kuntien OMA-valmentaja-mallissa hallitsee asiakkaiden palvelutarpeiden hyvän kartoittamisen ja tehokkaat toimintatavat ja kontaktointitarpeet työllisyyden edistämiseksi. Esitetty joustamaton palveluprosessi estää henkilöstöresurssien kohdentamisen niihin kohtiin palveluprosessia, joissa se palvelutarpeen ja asiakkaan kokonaistilanteen näkökulmasta on tuloksekkainta ja vaikuttavinta. Säätely vie myös asiakaspalvelussa työskenteleviltä osaajilta mielekkyyttä toimia työllisyydenhoidon asiakaspalvelutehtävissä sekä muodostaa luottamuksellisia asiakassuhteita, jos henkilöstöllä ei ole mahdollisuutta rakentaa asiakkaiden palveluprosesseja tarvepohjaisesti. Muutoksella on vaikutusta osaavan työvoiman saatavuuteen työllisyyspalveluissa sekä toiminnan tuloksiin.

Esityksen hengen mukaisen systemaattisen yhteydenpidon apuvälineeksi tulisi nopeasti rakentaa moderni digitaalinen palvelukanava, jossa OMA-valmentaja ja asiakas voivat tietoturvallisesti kommunikoida keskenään.

Hallituksen esityksessä mainitaan mahdollisuus tehdä oppilaitosten kanssa yhteistyössä osaamisen kehittämisen arviointia. Käytännössä tämä ei ole lakisääteisessä palveluprosessissa mahdollista salassapidon vuoksi. Laissa pitäisi oppilaitokset tuoda tekemään osaamisen arviointia ja osaamisen kehittämisen suunnittelua työllisyystoimijoiden rinnalle ja samoihin järjestelmiin täysivaltaisina toimijoina.

Kunnat ovat rakentaneet uusia palveluja yhdessä alueensa koulutusorganisaatioiden kanssa ja saaneet tähän kehitystyöhön rahoitusta OKM:ltä. Nämä palvelut tulisi rinnastaa täysin valtion työllisyysmäärärahoin tuotettaviin palveluihin. Myös palvelujen tuottaminen eri rahoituslähteitä yhdistämällä tulee mahdollistaa ja näillä palveluilla tulee olla työllistymistä edistävien palveluiden virallinen asema. Näin selvennetään uusien palvelujen statusta palveluprosessissa, napakoitetaan asiakasohjausta niihin sekä tuetaan uudenlaisten palvelujen rakentamista, palveluvalikoiman

laajentamista sekä alueellisten työelämälähtöisten modernien palvelujen tuottamista.

Yksityisille palveluntuottajille tulee mahdollistaa pääsy tulevaan asiakkuudenhallintajärjestelmään, jotta palveluntuottajat voivat päivittää asiakkaan kanssa työnvälityksen kannalta olennaisia ja jatkuvasti muuttuvia työnhakijaa koskevia tietoja. My data wallet -ajattelu mahdollistaa asiakkaalle häntä koskevien tietojen käytön luvittamisen eri toimijoille ja tämä ominaisuus pitäisi saada nopeasti niin tietoteknisesti kuin lainsäädännöllisesti käyttöön tehostamaan asiakastietojen päivittämistä ja saantia niin julkisille toimijoille kuin yksityisille palvelutuottajille. Tällä ominaisuudella on myös merkittävä vaikutus palveluprosessien tehokkuuteen ja vaikuttavuuteen. Tällä hetkellä salassapito aiheuttaa sen, että palveluntuottajat joutuvat selvittämään asiakkaan tilannetta ja palvelutarvetta aivan alusta ja kaikki toimijat tekevät päällekkäistä työtä sen vuoksi, että mitään taustatietoja ei voida palveluntuottajille antaa.

Nykyisin kuntien palveluvastuulle tulevilla asiakkailla ei ole mahdollisuutta tehdä edes sähköistä palvelutarvearvioita Oma-asioinnissa työnhakua käynnistäessään. Tämä lisää työmäärää kunnissa ja tämä tulee huomioida TE-toimiston ja kuntien välisissä resurssilaskelmissa.

Ostopalveluja tulee voida käyttää myös palveluprosessin myöhemmissä vaiheissa. Kunnat ovat rakentaneet palveluja vahvasti ekosysteemipohjaisiksi ja alueellisilla toimijoilla ja palveluntuottajilla on runsaasti osaamista. On tärkeää hyödyntää tämä osaaminen prosessien tehostamiseksi ja nopeuttamiseksi.

Olennaista olisi lailla säätää julkisen ja yksityisen toimijan keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja asiakastietojen vaihdosta niin, että kaikki toimijat saadaan kytkettyä täysimääräisesti mukaan palveluprosessiin ja sitä kautta palveluprosessi rakentuu tuloksekkaaksi ja työnvälityslähtöiseksi. Julkisen ja yksityisen toimijan välinen vuorovaikutus tulisi mahdollistaa myös moderneilla digitaalisilla välineillä. Mm. maahanmuuttajien osaamiskeskus – toiminnan lähtökohtana on ollut monialaisten palveluiden yhteen tuominen asiakkaan kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Nykyiset vahvat tietosuojarajoitukset eivät mahdollista asiakkaiden katkeamatonta ja sujuvaa

palveluohjausta monitoimijamallissa, mikä on onnistuneiden kotouttavien palveluiden lähtökohta ja edellytys.

Mikäli ostopalveluja voidaan hyödyntää hallituksen esitysluonnoksen esittämällä tavalla vain palveluprosessin alkuvaiheen täydentävissä työnhakukeskusteluissa, tulee tämä ehdottomasti huomioida resurssien allokoimisessa TE-toimiston ja kuntien välillä. Kunnilla on palveluvastuullaan kaikki pidempään työttömänä olleet työnhakijat ja siten mahdollisuus hyödyntää ostopalveluja on huomattavasti TE-toimistoa pienempi. Tämä ero tulee kompensoida jaettaessa henkilöresursseja TE-toimiston ja kuntien kesken.

Ryhmässä tapahtuvat täydentävät työnhakukeskustelut tulisi mahdollistaa. Mahdollisuus tähän tukee uudenlaisten palvelujen rakentamista. Myös vertaistuki ja vertaisverkostojen hyödyntäminen on olennaisen osa työnhakijan tukemisessa työnhaussa, ja vertaisverkostojen käyttö tulisi mahdollistaa luontaisena osana täydentävien työnhakukeskustelujen konseptia.

Vieraskielisten työnhakijoiden osalta on tärkeää huomioida asiakkaiden tuen tarve palveluprosessin eri vaiheissa. Vieraskielisten työnhakijoiden osuus on Tampereella kasvussa ja pelkästään nykyisen lainsäädännön mukaisten työnhakijan ja viranomaisen velvoitteiden täyttäminen vaatii enemmän palveluresurssia. Tämä johtuu siitä, että vieraskielisessä väestössä on luku- ja kirjoitustaidottomuutta ja verkkoasiointi ei onnistu ilman riittävää tukea. Työnhaun käynnistäminen tapahtuu tavallista useammin paperilomakkeella ja myös täydentäviä lomakkeita toimitetaan paperisesti. Työnhakusuunnitelman tai kotoutumissuunnitelman sähköinen allekirjoitus ei ole edes korona-aikana onnistunut merkittävältä ryhmältä maahanmuuttajataustaisia asiakkaita, jolloin asiakaspalvelua on järjestetty heille lähipalveluna. Tämän lisäksi tulkkauspalveluita käytetään systemaattisesti, joka lisää asiakaspalvelussa tarvittavaa aikaresurssia.

Lakiuudistuksessa esitetään alkukartoituksen määräajaksi viisi päivää. Tämän toteuttaminen on vieraskielisillä ja kotoutumisaikaisilla asiakkailla lähes mahdotonta, sillä EU:n ulkopuolelta tulevilta asiakkailta tarvitaan erillinen TE-toimiston lausunto ennen alkukartoitusta. Tämän lisäksi tulkkauspalveluita on tarpeen käyttää asiakaspalvelutilanteessa ja tämä osaltaan pitkittää

palveluprosessia. Esimerkiksi työnhaun alkaessa alkuhaastatteluun tulee tilata tulkki, jota voidaan joutua odottamaan jopa pari viikkoa. Viiden päivän määräaikaa voidaan pitää myös muiden asiakasryhmien osalta mahdottomana suhteessa toiminnan resurssointiin. Asiakasta velvoittavasta käyntiasioinnista voidaan informoida asiakasta vain kirjepostia käyttämällä. Uudistus ei huomio postinkululle tarvittavaa aikaa. Käytännössä aikavarauksia ei saada sovittua lain edellyttämissä aikarajoissa.

Esitetty työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskusteluja koskeva määrällinen velvoite johtaa siihen, että viranomaistoiminnan painopiste siirtyy työnhakija-asiakkaan palvelemisesta hallinnollisten suoritteiden toteutumisen varmistamiseen. Sama ilmiö syntyi myös työnhakijan määräaikaishaastatteluiden säätämisen yhteydessä, mistä syystä niiden sisältö ja arvo asiakkaalle on jäänyt paikoin pintapuoliseksi.

Tampereen kaupunki katsoo, että kaikille työnhakijoille pakollinen kasvokkainen alkuhaastattelu ei edistä työllistymistä siinä määrin, että se olisi perusteltua toteuttaa kaikille juuri tällä tapaa. Poikkeustilanteen myötä etänä toteutettu palvelu on lisääntynyt ja merkittävä osa asiakkaista suosii etänä toteutettavaa palvelua ilman, että sillä välttämättä olisi kielteistä vaikutusta palvelun koettuun yksilöllisyyteen. Etätoteutus on lisännyt asiakkaiden osallistumista palveluun ja antanut mahdollisuuden asiakaslähtöisempään palveluun. Samalla resursseja on voitu tehokkaammin kohdentaa sellaisten asiakkaiden intensiiviseen kasvokkaiseen palveluun, joilla on aidosti monilainen palvelutarve. Huomioitavaa on myös se, miten palvelut tullaan järjestämään ja toimeenpanemaan hyvinvointialueiden käynnistäessä toimintansa.

Kaikkien työnhakijoiden asettaminen palvelukanavan osalta (kasvokkain tapaamisen vaatimus) samalle viivalle prosessin alussa näyttäytyy rajallisten resurssien epätarkoituksenmukaisena käyttönä ja asiakkaiden toiveiden sivuuttamisena. Osa asiakkaista tarvitsee vieläkin laaja-alaisempaa ja intensiivisempää palvelua kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan, osa asiakkaista toivoo saavansa palvelunsa digitaalisesti ja osa puolestaan hyötyy työvoimaviranomaisten palveluista työnhaussa selkeästi vähemmän kuin muut kohderyhmät. Lainsäädännön tulee mahdollistaa esitystä laajempi tarkoituksenmukaisuusharkinta alkuhaastatteluun kutsumisessa.

Lausunto

Tampereen kaupunki 25.10.2021 TRE:7314/2021

Työnhaun alun intensiivijaksoon kuuluva työnhakijan kontaktoiminen kahden viikon välein ei ole tarpeen silloin, kun voidaan hyvällä syyllä odottaa, että asiakas on ohjattu tarkoituksenmukaiseen tavoitteelliseen palveluun eikä hakijan tilanteessa ole tapahtunut muutosta.

Lainsäädännön tulee mahdollistaa, että työnhakija-asiakkaalle tarjotaan hänen palvelutarpeensa parhaiten soveltuvaa palvelua. Esityksessä tulee ottaa huomioon kaikki kuntien tarjoamat palvelut ja ne tulee rinnastaa valtion työllisyysmäärärahoin tuotettaviin palveluihin. Valtion on kuitenkin rahoitettava omat palvelunsa, eikä palvelujen järjestämisvastuuta saa sälyttää siltä osin kuntien maksettavaksi esim. kuntakokeilussa tai pysyvässä uudessa TE-palvelut 2024 -mallissa.

Esitykset osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista

Kolmen kuukauden välein järjestettävien työnhakukeskusteluiden tulisi kohdentua vain työttömyysetuutta saaviin työttömiin.

Esitykset koulutuksessa olevien palveluprosessista

Jos työnhakija on yli kuukauden kestävässä palkkatuetussa työssä, työkokeilussa, työvoimakoulutuksessa tai kuntoutuksessa taikka hän opiskelee omaehtoisia opintoja yli kuukauden työttömyysetuudella tuettuna, hänelle järjestettäisiin lähtökohtaisesti työnhakukeskustelu ja yksi (uuden esityksen mukaan) täydentävää työnhakukeskustelua kuukautta ennen palkkatukijakson, työkokeilun, kuntoutuksen tai opintojen päättymistä.

Painopiste edellä tarkoitetuissa työnhakukeskusteluissa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa olisi työnvälitystoimissa. Työnhakukeskustelu ja kaksi täydentävää keskustelua, jotka kaikki tulisi järjestää ensisijaisesti paikan päällä työ- ja elinkeinotoimistossa kuukautta ennen palvelun loppumista on ylimitoitettua viranomaistoimintaa. Jos työnvälitystoimintaa haluttaisiin tehostaa työnhakijan ollessa palvelussa, työnhakijalle voisi hankkia esimerkiksi ostopalveluna työhönvalmentajan palvelut korvaamaan kyseiset kolme keskustelua. Jos työnhakija päätyy takaisin työnhakijaksi niin, tällöin järjestettäisiin työnhakukeskustelu.

Esitykset muistutuksesta

Työnhakijalle lähetettävä kirjallinen muistutus on tarkoitukseltaan oikeansuuntainen toimi. Muistuttaminen tulisi voida toteuttaa digitaalisesti ja automatisoidusti. Ensi sijassa työnhakijan ymmärrys omasta tilanteestaan tulee varmistaa mahdollistamalla henkilökohtaiseen neuvontaan riittävät resurssit.

Työnhakuvelvollisuutta koskevat huomiot

Hallituksen esitysluonnoksen työnhakuvelvoite on mittava ja sen toteuttaminen vaatii työnhakijalta paljon ylimääräistäkin paikkojen hakemista, mahdollisesti jopa koulutustaan tai osaamistaan vastaamattomiin tehtäviin. Lähtökohtaisesti, kun mitataan määrää eikä laatua, syntyy työmarkkinoille tilanne, jossa yrityksiin ja työnantajille tulee paljon hakemuksia myös henkilöiltä, joilla ei ole riittävää osaamista tai motivaatiota tehtävien vastaanottamiseen. Lisäksi työnhaun seuraaminen lisää viranomaistyötä ja on lähes mahdoton toteuttaa, sillä esimerkiksi työnantajalla ei ole velvollisuutta välittää hakijatietoa TE-viranomaiselle. Muutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia TE-palvelujen maineeseen ja tämä voi jopa vaikeuttaa työnhakijoiden työllistymistä.

Koska kielitaito on työmarkkinoilla merkittävä yksilön työllistyvyyttä määrittävä tekijä, olisi lakitekstiin syytä kirjata myös kielitaidon puute perusteeksi pohjoismaisessa työvoimapalvelumallissa määritellyn määrällisen työnhakuvelvollisuuden alentamiseen.

Työnhakuvelvollisuutta on voitava alentaa myös niiltä työnhakijoilta, joiden työ- ja toimintakyky on tosiasiallisesti alentunut merkittävästi mutta ilman, että toimeentulotukilain 2 a §:n 1 momentin 4 kohdan edellytykset täyttyvät sekä työnhakijoilta, joilla ei ole kokonaan verkossa tapahtuvaan työnhakuun tarvittavia digitaalisia taitoja.

Työnhakuvelvollisuuden raportoinnin on oltava työnhakijalle riittävän helppoa ja siihen käytettävän palvelun mahdollisimman yksinkertainen, jotta puuttuvat digitaidot tai heikko kielitaito eivät muodostu raportoinnin esteeksi.

Verkkopalvelun lisäksi tukea tarvitseville asiakasryhmille on oltava myös toissijainen tapa raportoida työnhakuvelvollisuuden toteutumisesta. Tämä lisää osaltaan viranomaisen henkilöstöresurssien tarvetta.

Tampereella on tehty Työhön ja koulutukseen ohjaavat monialaiset palvelut -palvelukokonaisuuden asiakkaille digikartoituksia, joiden tarkoituksen oli selvittää asiakkaiden digitaitoja, kykyä asioida verkossa sekä työnhakutaitoja. Digikartoitus tehtiin 1 196 asiakkaalle. Kyselyn perusteella 14 % asiakkaista ei kykene käyttämään ollenkaan tai itsenäisesti Oma-asiointipalvelua. 54 % ei osaa tehdä itsenäisesti määrämuotoisia tekstidokumentteja (esim. ansioluettelo word-ohjelmalla). Tämä tarkoittaa sitä, että nämä asiakkaat eivät kykene raportoimaan tekemisiään Oma-asioinnin kautta, vaan tarvitsevat siihen aina tai usein viranomaisen apua. Vieraskielisten asiakkaiden osalta tilanne on vielä huonompi ja arviolta 30 % vieraskielisistä asiakkaista ei omaa riittäviä digitaitoja, jotta voisi asioida verkossa.

Huonon työmarkkinatilanteen tulisi olla itsessään riittävä peruste alentaa määrällistä työnhakuvelvollisuutta siinä tapauksessa, että äkillinen suhdannekäänne alentaa avautuvien työpaikkojen määrää työmarkkinoita läpäisevästi. Näin vältyttäisiin näennäiseltä työnhakijalle todellisuudessa sopimattomien paikkojen hakemiselta.

Työnhakuvelvollisuus työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun aikana ja työvoimakoulutuksen aikana tulisi olla asiakkaan tilanteen mukaan harkittava asia. Esimerkiksi ensimmäistä ammatillista tutkintoaan suorittavan ei tarvitsisi hakea työtä. Jos henkilö on tutkintoon johtavassa omaehtoisessa koulutuksessa ja asiakkaan työllistyvyysedellytysten vahvistaminen selkeästi edellyttää lisäosaamista, asiakkaan pitkän aikavälin työmarkkinavalmiuksien ja työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisempaa olisi, että hän suorittaisi opinnot loppuun ja hankkisi koulutuksessa tarjottavan osaamisen. Samoin, jos maahanmuuttajan työttömyysturvalla tapahtuvan omaehtoisen opiskelun tavoitteena on ensisijaisesti kartuttaa ammattiin opiskeluun ja työn hakemiseen tarvittavaa riittävää suomen kielen taitoa, ei tiivis työnhaku opintojen aikana olisi perusteltua.

Osa-aikatyöntekijöiden osalta on otettava huomioon, että joukossa on osatyökykyisiä henkilöitä tai muita tilanteita, joissa ei ole tarkoituksenmukaista hakea kokoaikatyötä.

Muut huomiot työttömyysturvalaista

Esitys lisää toteutuessaan työttömyysturvan toimeenpanojärjestelmän monimutkaisuutta, mikä asettaa työnhakijan nykyistä haavoittuvaisempaan asemaan. Jos työnhakija ei ymmärrä kokonaisuutta, johon kuuluu työnhakuvelvollisuus, työnhausta raportointi ja siihen liittyvä valmius todistaa hakeneensa riittävää määrää työpaikkoja, voi tämä johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin työnhakijan kannalta. Myös työnhakuvelvollisuuteen liittyvien poikkeuksien hahmottaminen voi olla työnhakijalle vaikeaa. Haavoittuvammat kohderyhmät ovat tällä hetkellä työllisyyden kuntakokeiluissa. Tämä on huomioitava resurssien suuntaamisessa kokeilualueille, joissa neuvontavastuu muutoksesta lisääntyy merkittävästi.

Esityksessä tulisi pyrkiä korjaamaan työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvä epäkohta, joka asettaa työllisyyden kuntakokeilujen itse asiakkaalle hankkimat palvelut eri asemaan kuin ELY-keskuksen kautta hankitut palvelut. Asiakas saatetaan monissa tapauksissa velvoittaa kokeilun hankkimaan palveluun suunnitelmalla, joten palvelu rinnastuu tosiasiallisesti työllistymistä edistävään JTYP-lain mukaiseen palveluun. Vaikka kyse on laajemmasta kysymyksestä, eikä se liity vain esitettyyn työvoimapalvelumalliin, ongelmaan tulisi hakea ratkaisua.

Esitykset työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Uudistus haastaa kokeilulain tavoitteet. Kuntia ei voida edellyttää resursoimaan omalla kustannuksellaan uudistuksesta aiheutuvia kuluja. Kustannukset on kompensoitava kunnille täysimääräisesti (henkilöstö, tilat ja palvelut).

Esitykset työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 4 ja 5 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lain kohta ”Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta,

työttömän sitä erikseen pyytäessä” on edelleen hieman epäselvästi kirjoitettu. Tarkoitetaanko, että suunnitelman päivittäminen kokonaisuudessaan on ilmeisen tarpeetonta vai ainoastaan asiakkaan sitä pyytäessä?

TYPin asiakkaiden palveluprosessi aloitetaan kartoitusjaksolla, jonka aikana selvitetään asiakkaan kanssa hänen ammatillista osaamistaan, työllistymiseen vaikuttavaa sosiaalista tilannetta sekä työ- ja toimintakykyä. Tämän kartoitusvaiheen aikana asiakkaalle tehdään palvelutarvearvio ja monialainen työllistymissuunnitelma. Palvelutarpeen arvioinnin tarkentamiseksi asiakas ohjataan usein terveystarkastuksiin ja/tai työllistymistä edistäviin palveluihin.

Monialaisen yhteispalvelun prosessit ovat pitkiä. Alussa asiakasta voidaan kontaktoida viikoittain, jotta löydetään oikea palvelu, jolla aloitetaan asiakkaan palveluprosessi. On tarpeetonta päivittää suunnitelmaa kesken voimassa olevan suunnitelman. Lain kohdan sisältö tulisi olla, että suunnitelma päivitetään tarvittaessa tai viimeistään kuuden kuukauden välein, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Asiakas on voinut vasta aloittaa työllistymistä edistävän palvelun, eikä ole vielä tietoa sen vaikutuksesta. Jos asiakkaan palvelutarve edellyttää kuntouttavaa työtoimintaa, tilanne harvoin muuttuu kolmessa kuukaudessa. Työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskusteluja on hyvä käydä palvelun aikana yhdessä yhteistyötahojen ja palveluntuottajien kanssa.

Tampereen työllisyyskokeilun TYPin OMA-valmentajalla on tällä hetkellä noin 130 asiakasta. TYP-laki edellyttää, että monialainen työllistymissuunnitelma pitäisi päivittää kuuden kuukauden välein. Nykyisellä asiakasmäärällä Tampereella ei nykyisellääänkään pystytä päivittämään jokaisen suunnitelmaa annetussa määräajassa. Laskennallisesti tämä olisi mahdollista, mutta käytännössä ei, koska osalle asiakkaista suunnitelma täytyy päivittää useamman kerran annetun kuuden kuukauden sisällä, sillä suunnitelma pitää päivittää aina palvelun päättyessä tai uuden palvelun alkaessa ja näin ollen palveluissa oleville asiakkaille suunnitelma päivitetään tarvittaessa hyvin monta kertaa. TYPin asiakaskunnan palvelutarpeet ovat erilaisia. Tavoitteena on tarjota jokaiselle yksilöllisesti hänen palvelutarpeensa mukaisia palveluita. Jos kaikille asiakkaille tarjotaan palveluita samalla kaavalla, työ joudutaan tekemään liukuhihnamallilla, eikä se tuota hyvää tulosta.

TYPPI-järjestelmän tulisi olla synkronoitu URA-järjestelmän kanssa, jotta asiakas pääsee näkemään omat tietonsa. Monialaisen palvelun tuottajilla (Kela, sosiaali- ja terveyspalvelut, oppilaitokset ja muut kunnan palveluntuottajat) pitäisi olla mahdollisuus nähdä tarvittavat tiedot asiakkaasta sekä päästä itse kirjaamaan palautteet ja palvelutarvearvioit silloin, kun on tarve monialaiselle yhteistyölle. Nyt tietosuoja estää lähes kaiken tietojen vaihtamisen.

Uudistus ei huomioi tulevaisuuden muutoksia esim. TE-palvelujen ja hyvinvointialueiden välistä työnjakoa monialaisten palvelujen järjestämisessä ja resursoinnissa.

Esitykset muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä

Esityksen voimaantulo edellyttää pidempää siirtymäaikaa useista syistä.

Ehdotettu malli edellyttää suuria lisäyksiä henkilöresursseihin. On huomioitava, että uusien työntekijöiden rekrytoiminen on työllistävää ja kestää useita kuukausia. Rekrytoinnissa on odotettavissa haasteita alan osaavan työvoiman niukkuuden vuoksi. Perehdyttäminen kestää useita viikkoja, ennen kuin voidaan aloittaa varsinainen asiakastyö. Myös vanhoille työntekijöille tulee paljon uutta opittavaa ja heidän täytyy osallistua uusien työntekijöiden perehdyttämiseen. Resurssilaskelmaan tulee huomioida pitkät lomat ja muut poissaolot.

Asiakkaille tarvitaan paljon uusia palveluita. Palvelut täytyy kilpailuttaa hyvissä ajoin ennen lain voimaan tuloa, jotta palvelut ja prosessit olisivat valmiina, kun asiakkaita kontaktoidaan. Palvelujen hankintaan on osoitettava riittävät määrärahat.

Työnhakijan palveluprosessia tukevien tietojärjestelmämuutosten tulee olla valmiita hyvissä ajoin ennen palvelumallin muutosta, mikä ei tällä hetkellä näytä realistiselta. Haastattelutyyppien toteutukseen ja työnhakijan työnhakuvelvoitteeseen liittyvää tilannetietoa ei voi ylläpitää nykyisenkaltaisilla tämänhetkisessä järjestelmässä tehtävillä muistilistavienneillä esitettyjen henkilöstöresurssien puitteissa. Esityksen tavoitteiden toteutumisen mahdollistamiseksi työhallinnon uuden asiakastietojärjestelmän yhteyteen on rakennettava myös TYPPI-järjestelmän seuraaja, johon myös Kela ja sosiaali- ja terveyspalvelut saavat näkyvyyden

niiden asiakkaiden osalta, joiden osalta on todettu monialaisen yhteispalvelun tarve.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Kuntien itsehallinnollinen rooli on huomioitava osana työllisyyden kuntakokeiluja ja kuntien sitoutumista kokeiluihin vuoden 2019 hakemusten mukaisesti.

Muut huomiot

Voimassa olevan kokeilulain 17 §:n tiedonsaantioikeutta koskevassa pykälässä (viittaus JTYPL 12 luvun 6 §) ei huomioida lainkaan muita kuin lakisääteisiä palveluita. Kyseistä tiedonvaihtosäännöstä on välttämätöntä muuttaa.

Työllisyyspalveluissa on tunnistettu tilanteita, joissa henkilötietojen käsittely ei ole välttämätöntä viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi, mutta tietyn palvelun tuottaminen ei kuitenkaan ole mahdollista ilman henkilötietojen käsittelyä. Nykytilanteessa kuntien työllisyyspalvelut on pyytänyt asiakkaalta (rekisteröidyltä) suostumuksen sellaisiin palveluihin ohjaamiseen, jotka eivät ole välttämättömiä viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi. Suostumusta ei yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan kuitenkaan pidetä oikeudellisesti pätevänä perusteena henkilötietojen käsittelylle tilanteessa, jossa rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä vallitsee epäsuhta.

Viranomaistoiminnassa suostumuksista ei kuitenkaan päästä eroon, jos kokeilualueiden kunnille ei anneta tosiasiallista mahdollisuutta määrätä henkilötietojen käsittelyn perusteista tai tavoista. Kun kyse on viranomaistoiminnasta, palveluihin ohjaamisen tulisi perustua tulevaisuudessa lakiin. Asiakasta velvoittavaan palveluun ohjaaminen ja palautteen saamisen ei tulisi jatkossa edellyttää kuntien laatimisvastuulle jätetyn suostumuslomakkeen käyttämistä. Asiakkaan tietoja olisi myös oltava mahdollista vaihtaa monialaisessa kunnan yhteistyössä niissä tilanteissa, joissa se on välttämätöntä asiakkaan palveluiden yhteensovittamiseksi (esimerkiksi koulutuksen järjestäminen).

Lausunto

Tampereen kaupunki 25.10.2021 TRE:7314/2021

Työttömyysturvalain työttömän työnhakijan määritelmää (TTL 2 luku 1 §) ehdotetaan esityksessä muutettavaksi siten, että työttömyysturvalaissa ei enää säädettäisi henkilön velvollisuudesta ilmoittaa yhteystietonsa työnhakijana pitämisen edellytyksenä. Yhteystietojen ilmoittamisesta säädettäisiin ehdotuksen mukaan JTYP-lain työnhaun käynnistämistä koskevassa säännöksessä (JTYPL 2 luku 1 §). Yhteystietojen ajantasaisuutta ei ole kuitenkaan mainittu työnhaun päättävänä tekijänä mainitun luvun ehdotetussa 2 §:ssä. On tärkeää, että asiakkaan yhteystietojen ilmoittamisvelvollisuuden vaikutuksesta työnhakuun säädetään täsmällisesti, jotta asiakas on jatkossakin mahdollista tavoittaa viivytyksettä. Asialla on kunnille myös merkittävä kustannusvaikutus.

Lisätietoja Regina Saari
työllisyysjohtaja
Tampereen kaupunki
p. 050 346 9603
etunimi.sukunimi@tampere.fi